

механізму державної влади в надзвичайних умовах дозволяє сучасної влади формулювати адекватні викликам часу пріоритети державного і військового будівництва.

Таким чином, тільки єдина система, що складається з функціональних та територіальних підсистем, діюча на державному, міжрегіональному, регіональному, муніципальному та об'єктовому рівнях, яка створена з урахуванням, зокрема, і світового досвіду, буде здатна вирішувати завдання управління всіма секторами економіки і територіями країни в надзвичайних умовах, тобто в умовах ведення війни.

Список використаних джерел

1. Ludendorff E Der totale Krieg. München, 1935.
2. Голц О. Російський милітаризм - перешкода модернізації країни / О. Голц, - М: 2005 – 56с.
3. Ritter, Gerhard «Anti-Fischer» pages 135—142 from The Outbreak of World War I edited by Holger Herwig, Boston: Houghton Mifflin, 1997. P. 135
4. Арон, Р. *Мир і війна між націями* / Реймон Арон; [пер. з фр.]. – К.: МП «Юніверс», 2000. – 688 с.
5. Ширер В. *Зліт і падіння Третього рейху*. Історія нацистської Німеччини у 2х томах. / Вільям Ширер [пер. з англ.], К.: Наш формат, 2017р, Том 1 - 704с.

Ляшенко О.І., доктор педагогічних наук, професор,
академік-секретар відділення загальної середньої освіти і цифровізації освітніх систем НАПН України, Президія НАПН України

Раков С.А., доктор педагогічних наук, доцент,
головний науковий співробітник,
Інститут освітньої аналітики МОН України

ЗНО: ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ТЕСТУВАННЯ

Від початку запровадження ЗНО в Україні велися пошуки різних моделей тестування здобувачів освіти як основного способу оцінювання їхніх навчальних досягнень. Зокрема, у 2009 р. була створена робоча група з розроблення тесту для виявлення здібностей вступників до вищих навчальних закладів, до складу якої увійшли фахівці УЦОЯО, вчені НАПН і викладачі провідних університетів України. Цей тест, який одержав назву тесту загальних навчальних компетентностей (ТЗНК), був орієнтований на оцінювання абітурієнтів за здатністю до продовження навчання і відрізнявся від предметних тестів ЗНО компетентністним спрямуванням і прогностичною спроможністю оцінювати здобувачів освіти щодо їхнього навчального потенціалу [1, с. 5-28]. ТЗНК складається з вербально-комунікативного і логіко-математичного складників,

результативність виконання яких в основному визначає готовність здобувача освіти до продовження навчання.

ТЗНК пройшов повний технологічний цикл його створення від концепції до розробки та експериментальної апробації, за результатами якої були підготовлені докладні аналітичні звіти щодо його пілотування у 2010-2012 рр. [2; 3], схвалені згодом МОН України з рекомендацією до впровадження ТЗНК у практику відбору абітурієнтів. Таким чином, для системи відбору до закладів вищої освіти була запропонована альтернативна модель тестування, яка надавала можливість оцінювати готовність здобувачів освіти до продовження навчання у вишах і доповнювала предметно орієнтовану модель ЗНО апробованим інструментом вимірювання їхньої здатності до навчання. На жаль, технологічно опрацьована й апробована модель компетентнісно орієнтованого тесту залишилася не впровадженою в систему вступу до бакалаврату на підставі ЗНО, хоча згодом знайшла своє часткове концептуальне втілення на рівні вступу до магістратури, зокрема як одного з блоків (тестів) єдиного фахового вступного випробування (ЄФВВ) для окремих спеціальностей [4].

Особливі умови вступної кампанії 2022 року, зумовлені запровадженням в країні воєнного стану, визначають непереборні виклики в організації проведення ЗНО як основного механізму вступу до вишів. Наразі через нерівні умови доступу до якісної освіти, викликані життєвими обставинами здобувачів освіти в різних регіонах країни (окуповані райони, зони бойових дій, відсутність доступу до інтернету і мобільного зв'язку тощо), фактично порушується основний принцип вступу до закладів вищої освіти, який забезпечує ЗНО – об'єктивність оцінювання і справедливість зарахування.

Національний мультипредметний тест (НМТ), запропонований як альтернатива усталеним нормам проведення ЗНО в останні роки, на нашу думку, не вирішує достатньою мірою позначену проблему, оскільки він все одно залишається зорієнтованим на предметний зміст результатів навчання з окремих освітніх галузей (українська мова, математика, історія України), а не спрямовується на виявлення здатності здобувачів освіти до продовження навчання. Вагові коефіцієнти за предметними галузями для врегулювання профіля обраної спеціальності також не вирішують проблему, оскільки підбір тестових завдань не передбачає рівневого підходу до конкурсних предметів, завдяки якому можна об'єктивніше диференціювати абітурієнтів за підготовкою з фахових предметів.

Зважаючи на різні умови, в яких нині перебувають здобувачі освіти, що бажають продовжувати навчання у вишах, вважаємо доцільним урізноманітнити спосіб оцінювання їхньої готовності до продовження навчання, надавши можливість абітурієнту скористатися за власним вибором крім НМТ ще й ТЗНК як альтернативним тестом. Для цього, на нашу думку, необхідно визначити умови і механізми використання цих тестів для різних спеціальностей. Обидва ці тести технологічно за процедурами проведення та методами інтерпретації результатів не відрізняються один від іншого. Водночас ТЗНК не так жорстко прив'язаний до змісту обраних предметів, як НМТ, що дає можливість вирівняти «стартові умови» абітурієнтів, які через життєві обставини мали різні

можливості щодо підготовки до ЗНО. Крім того, цей тест демонструє кращу диференціюючу спроможність з окремих спеціальностей та у тих абітурієнтів, що закінчили заклад освіти за кілька років до вступу.

Така диверсифікація способів тестування пом'якшить вплив зазначених вище факторів, зумовлених неоднаковими умовами доступу до якісної освіти різних категорій вступників до вишів. Ми свідомі того, що в такі стислі терміни складно запровадити двоваріантну систему ЗНО на основі НМТ і ТЗНК, проте переконані в тому, що такий крок має бути зроблений, можливо, у майбутньому, оскільки демократизує систему вступу до закладів вищої освіти. Як показала експериментальна апробація ТЗНК, поєднання цих двох тестів підвищує їх прогностичну валідність щодо успішності продовження навчання здобувачів освіти у вишах [3]. Результати пілотування ТЗНК підтвердили його особливу ефективність у відборі здобувачів вищої освіти на спеціальності, які не мають явно вираженої предметної детермінації через діючу систему предметних тестів ЗНО (економіка, маркетинг, дошкільна освіта, право, соціологія тощо).

Зрозуміло, що ТЗНК, який був створений і пройшов успішну апробацію десять років тому, потребує модернізації, яка б враховувала зміни у системі освіти (перехід від знаннєвої до компетентнісної парадигми), у підходах до побудови предметних тестів (за своїм змістом тестові завдання стали більш компетентнісно спрямованими), у прогресі щодо доступності в застосуванні засобів ІКТ в навчальному процесі тощо.

Паралельно із зазначеними вище процесами розвивалися також уявлення про загальну навчальну компетентність: у сучасному світі ціннісні орієнтири на становлення і розвиток суспільства сталого розвитку перетворилися на найвищий пріоритет освіти, оскільки тільки вони можуть забезпечити не лише прогрес, а й виживання людства через підготовку і виховання наступних поколінь, які поділяють і захищають ці цінності, що наочно продемонструвала повномасштабна війна росії проти України. Повага і поцінювання культурного різноманіття, здатність застосовувати сучасні засоби ІКТ для пошуку і верифікації інформації, комп'ютерного моделювання і дослідження реальних проблем, для забезпечення колективних форм роботи – усе це та багато іншого включають сучасні уявлення про загальну навчальну компетентність і, як наслідок, має максимально враховуватися під час відбору до вишів.

На нашу думку, запровадження ТЗНК для вступу на бакалаврські і магістерські програми має сприяти подальшому становленню компетентнісної парадигми освіти, поширенню у наукових і освітянських колах уявлень про інноваційний розвиток освіти на основі компетентнісних засад з широким застосуванням засобів ІКТ, що знайшло вже своє відображення в основоположних нормативних документах стосовно освіти. Усе це сприятиме поліпшенню відбору абітурієнтів для продовження навчання у закладах вищої освіти, що в кінцевому результаті позначиться на якості підготовки фахівців.

Список використаних джерел

1. Концепція тесту загальної навчальної компетентності (ТЗНК) випускників загальноосвітніх навчальних закладів (проект). *Тестування і моніторинг в освіті*. 2009. № 9, с. 5-28.
2. Упровадження тесту загальної навчальної компетентності в системі ЗНО абітурієнтів ВНЗ. Аналітичний звіт / С.А. Раков та ін. *Тестування і моніторинг в освіті*. 2010. № 10, с. 2-48.
3. Ляшенко О.І., Раков С.А. Тест загальної навчальної компетентності: реалії і перспективи. *Тестування і моніторинг в освіті*. 2013. № 11-12, с. 37-47.
4. Про затвердження Умов прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році. Наказ МОН України від 13.10.2021 р., № 1098 URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE37164.html.

Наровлянський О.Д., кандидат педагогічних наук,
заступник директора Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧОГО ТА ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО НАПРЯМІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Початок воєнних дій 24 лютого 2022 року призвів до необхідності пошуку шляхів організації діяльності різних сфер суспільного життя в нових, невідомих раніше для більшості жителів держави умовах. Збереження життєздатності суспільних систем, продовження діяльності, зокрема освітніх установ, закладів позашкільної освіти, організація в них освітнього процесу є важливим завданням освітян.

Зважаючи на восьмирічний військовий конфлікт, в якому перебуває Україна з 2014 року, окремі науковці присвячували свої розвідки цій проблематиці. Серед тих, хто звертався до цієї проблеми – В. Духнович [1], В. Осьодло [2], В. Нікітіна [3, с. 120-123], які аналізували вплив війни на сході України на освітні процеси та шляхи подолання проблем, які при цьому виникали. Крім того, низка авторів (М. Бедегельська, І. Зварич, І. Іванюк, Н. Постоюк, Т. Сватенкова, В. Харапко та інші), аналізували проблеми організації навчання, зокрема дистанційного, в умовах пандемії та викликаних нею карантинних обмежень, які певною мірою сприяли підготовці освіти до дій в кризовий період. Однак жоден з авторів не торкався проблем та особливостей організації саме позашкільної освіти в кризовий період. Саме тому питання організації позашкільної освіти в умовах війни, аналіз набутого протягом останнього часу досвіду, є актуальним завданням науковців та практиків освіти.

25 лютого 2022 року Міністерством освіти і науки України було направлено лист № 1/3277-22 [4], яким було передбачено припинення освітнього процесу в усіх закладах освіти та оголошення канікул на два тижні у зв'язку із початком війни та оголошенням воєнного стану в Україні. Вважаємо, що таке